

POSUDEK OPONENTA PÍSEMNÉ KVALIFIKAČNÍ PRÁCE

Název práce:	Tkát nekonečno: Zkoumání materiální povahy digitálních prototypů a jejich environmentálního vztahu k jejich fyzickým protějškům v kontextu digitální módní tvorby
Autor/ka práce:	Žil Julie Vostalová
Studijní program:	Filmové, televizní a fotografické umění a nová média, Audiovizuální studia
Typ studijního programu:	navazující magisterský

Vymezení cíle a jeho naplnění:

Jak již podtitul diplomové práce napovídá, autorka si dala za cíl zkoumání materiální povahy digitálních prototypů, konkrétně v oblasti tzv. digitální módy, a s ní spojenou otázku jejich environmentálních dopadů. Jedná se o problematiku, která je mimořádně komplexní. Právě tuto komplexitu a obsáhlost vnímám jako hlavní přednost i hlavní nedostatek předkládané práce. Autorka se ambiciózně snaží o spojení řady přístupů a perspektiv, které se zvoleným tématem souvisí. Opírá se o díla současných i historických autorů z oblasti filozofie, mediální teorie, teorie módy, digitálních technologií či environmentálních studií a ekologie.

Co však práce obecně spíše postrádá, je jasné stanovení cílů, hypotéz a především výzkumných otázek, které by v ideálním případě měly být jasně postulovány již v jejím úvodu. Tato skutečnost způsobuje, že práce, ač bohatá na myšlenky, historické i aktuální příklady z praxe a (re)interpretace zavedených pojmů, často postrádá jednoznačné směřování. Tento nedostatek je patrný mj. i v samém závěru práce, v němž diplomantka sice shrnuje základní teze předcházejících kapitol, avšak neodpovídá na žádné otázky a nepotvrzuje ani nevyvrací žádné hypotézy. Jde tedy spíše o jakýsi epilóg namísto plnohodnotného závěru, v němž by čtenář byl konfrontován s argumenty podporujícími či naopak vyvracejícími autorčiny teze a odpověďmi na otázky, které autorka systematicky zodpovídala, případně reformulovala, v předcházejících kapitolách.

Autorka však i přes tento nedostatek přichází s podnětnými myšlenkami a prokazuje schopnost práce s náročnými českými i anglickými akademickými texty, které je schopna parafrázovat, interpretovat, propojovat a zasazovat do širších kontextů. Při hodnocení závěrečné práce je také nutné brát v potaz, že diplomantka je studentkou uměleckého nikoli teoretického oboru. I přes nezbytné poukázání na nedostatky ve struktuře a formulaci cílů práce považuji za důležité i zdůraznění jejích přínosů pro lokální diskurz i vlastní tvorbu autorky (viz níže) a velmi dobrou schopnost práce s vysoce odbornými texty z vícero oblastí.

Aktuálnost tématu (a relevance zvolené metodologie v případě diplomové práce):

Autorka si zvolila velice aktuální problematiku, která je navíc v našem prostředí ještě poměrně nedostatečně reflektována. Práce spojuje problematiku digitalizace, digitálních technologií, nové materiality a udržitelnosti a z různých úhlů pohlíží na průniky těchto komplexních oblastí. V kontextu dynamického rozvoje digitálních technologií, VR a AR a rostoucího významu online platform a sociálních sítí, který byl ještě v nedávné době akcelerován v souvislosti s globální pandemií, je nepochybně důležité se vztahem technologií, řemesla, fyzického a digitálního světa podrobněji zabývat. V tomto ohledu je tedy zaměření závěrečné práce naprosto relevantní a odráží současnou odbornou diskusi v jak v oblasti digitální módy, tak vývoje oděvního průmyslu, současné filozofie médií, udržitelnosti či úvahy o významu řemesla či odpadu.

Z metodologického hlediska diplomantka kombinuje řadu přístupů, ať už se jedná o drobné případové studie, diskurzivní analýzu, historický výzkum, fenomenologii atd. Obecně vzato jsou výzkumné přístupy vhodně zvoleny. Výhrady bych v tomto smyslu měl spíše k jejich vzájemné provázanosti, jednoznačnosti závěrů či průběžných zhodnocení, které autorka přináší, a k místy nejasnému směřování textu, které je převážně dáno nedostatečným stanovením výzkumných otázek, viz výše.

Odborný přínos, původnost práce a její případné využití v praxi:

Závěrečná práce se jeví jako původní a nepochybně též velice aktuální. V jednotlivých kapitolách se z různých úhlů dívá na problematiku digitalizace, redefinice řemesla, chápání odpadu v analogovém a digitálním světě, vztahy mezi snahou o udržitelnost a různými současnými designérskými přístupy v oblasti digitální módy a přeneseně i obecně novými tendencemi ve vývoji digitálních technologií. Poměrně ojediněle, minimálně s ohledem na lokální diskurz, pracuje též s ryze teoretickými či filozofickými texty reflektujícími nejen pohled na novou medialitu módního světa, ale i obecnější problematiky temporality, virtualizace, (ne)materiality, prostoru atd.

Považuji též za důležité zmínit, že autorka je sama též aktivní přispěvatelkou do světa digitální módy, což ilustruje mj. příklady z vlastní tvorby v první kapitole práce. V tomto ohledu věřím, že práce bude přínosná i pro autorku samu a její další profesní a umělecké směřování.

Logická stavba a členění práce:

Diplomová práce je standardním způsobem členěna do kapitol a podkapitol, které sledují vývoj autorčina narativu v několika klíčových oblastech – 1. módy a vývoje technologií a přístupů v této oblasti, které významně přispěly ke změnám mnohých paradigmat jak v oblasti tvorby, tak teorie; 2. udržitelnosti ve vztahu k módě a oděvnímu průmyslu a novým výzvám, které vyvstávají s přechodem k digitálním technologiím; 3. syntetické části, která je věnována nové materialitě a současné filozofii digitální reality. V tomto smyslu je práce předvídatelná a jednotlivé tematické celky postupně logicky graduji. Větší pozornost, respektive důkladnější korekturu a editaci, by si však zasloužily jednotlivé podkapitoly, a to zejména v oddílu 1, který je zároveň nejobsáhlejší. Jednotlivé teze či výčty se místy zbytečně opakují, např. v části věnující se současným digitálním nástrojům a programům. Ne vždy jasná je také chronologie autorčina vyprávění, především mezi kapitolami 1.1 a 1.2.5, kde dochází buď k nadbytečné repetici daných událostí či nejasným skokům v čase, které nejsou vždy patřičně uvozeny. Celková revize práce by též prospěla větší plynulosti a návaznosti textu. Nežřídka se stává, že jednotlivé podkapitoly či jejich segmenty nejsou dobře provázány s okolním obsahem. Text tak má tendenci působit místy zmateně či nekoherentně, a to i přes to, že jednotlivá sdělení či odkazy na jiné autory jsou podnětné a v kontextu zkoumané problematiky dobře zvolené. To, co práce z hlediska logické stavby tedy primárně postrádá, je lepší a citlivější provázanost jednotlivých oddílů, jejich důkladnější uvozování a s tím související jasná představa o směřování textu, které zejména v první kapitole není vždy zcela jasné, respektive dochází k dynamickým změnám ohniska zájmu. Vzhledem k složitosti a obsáhlosti zvolené problematiky je jistá komplikovanost a mnohoznačnost textu pochopitelná, avšak o to více by bylo bývalo potřeba věnovat významnou pozornost provázanosti jednotlivých podkapitol, a to nejen obsahově a pojmoslovně, ale i stylisticky (viz níže). Obecně také platí, že členění práce na kapitoly a podkapitoly by pro srozumitelnost nemělo mít více jak tři úrovně. Zde narážím na podkapitoly 1.3.4.1 a 1.3.4.2, u kterých bych zvážil nutnost jejich zařazení jako pod-pod-podkapitol.

Formální úprava a náležitosti práce včetně jejího rozsahu:

Diplomová práce splňuje předepsaný rozsah a odpovídá i standardním požadavkům na strukturu a členění závěrečné práce. V některých kapitolách, zejména těch, které odkazují k pracím ostatních tvůrců, ať už historických či soudobých, bych ocenil obrazové přílohy či ilustrace, které sice nejsou pro diplomovou práci formální nutností, avšak nepochybně by přispěly k lepšímu pochopení předkládaných příkladů a tezí. Práce obsahuje poměrně extenzivní poznámkový aparát, jehož prostřednictvím autorka odkazuje na použité zdroje, popř. vysvětluje použité termíny a doplňuje další informace o zmiňovaných autorech a událostech. Poznámkový aparát však není na všech místech formálně sjednocen, a to jak z hlediska úpravy textu (použití kurzívy, malých a velkých písmen, interpunkce, velikosti textu, mezer mezi poznámkami), tak z hlediska normy (zejména v případě nekonzistentního zkracování opakujících se poznámek a místy chybějících údajů o vydání knihy či umístění dané informace).

Práce s informačními zdroji:

Diplomantka ve své závěrečné práci používá velmi pestrou škálu zdrojů, a to jak z oblasti současné teorie módy a fashion studies, tak filozofie a teorie médií, estetiky, technologií atd. Kromě klasických textových zdrojů, knižních i elektronických, čerpá též z řady audiovizuálních materiálů, primárně z oblasti filmu a mluveného slova. Je nepochybné, že autorka si byla vědoma jak šíře problematiky, kterou se

rozhodla zabývat, tak aktuálních tendencí v oblasti digitální módy, a to jak na teoretické, tak i praktické úrovni. Oceňuji široký a kvalitní výběr použitých zdrojů, se kterými autorka pracovala. Z textu práce je patrné, i přes jeho občasně stylistické a logické výkyvy, že autorka zvolené zdroje četla, pochopila a byla schopna vhodně použít klíčové myšlenky vybraných autorů k podpoře vlastních tezí a závěrů. Zejména bych v tomto smyslu chtěl ocenit začlenění velmi recentních prací z oblasti teorie módy, ať už jde o publikaci *Fashion Spaces* Vésmy Kontere McQuillan z roku 2020 či studie Agnès Rocamory publikované ve sbornících *Thinking Through Fashion* a *Time in Fashion* v roce 2016, resp. 2020. Způsob, jakým diplomantka teze těchto autorek ve své práci využila, svědčí o jejím pochopení současného akademického diskurzu v oblasti módy, temporality a relativity prostoru, který byla diplomantka schopna vhodně aplikovat ve vlastní interpretaci vývoje vztahu virtuální a fyzické produkce (módních) obrazů.

Co se dalších doporučení z oblasti literatury týče, diplomantce bych poradil, aby v případě pokračování ve výzkumu zvoleného tématu více refletovala autory a autorky, kteří se v současnosti systematicky zabývají studiem módy a problematiky udržitelnosti. Kromě Kate Fletcher, jejíž sborník autorka zmiňuje, bych její pozornosti doporučil ještě např. teoretičky Sandy Black, Hazel Clark či Alison Gwilt. Pro zpřesnění použité terminologie z oblasti teorie módy bych pak autorku odkázal především na knihy *Adorned in Dreams* Elizabeth Wilson, *Fashion Theory: An Introduction* Malcolma Barnarda a *The Fashioned Body* Joanne Entwistle. Absence těchto titulů v předkládané diplomové práci není podstatná, avšak diplomantce by bližší znalost těchto kanonických děl nepochybně pomohla v přesnějším užívání klíčových pojmů a konceptů.

Jazyková, stylistická a terminologická úroveň:

Jak jsem již poznamenal výše, práci by bývala bezpochyby prospěla důkladnější korektura. V textu se objevuje řada chyb a překlepů, nedostatečná, nadbytečná či nesprávná interpunkce, rezidua původních větných skladeb, které nebyly řádně editovány, jako např. přebývající či chybějící slova, nesprávně užitá slovní tvary, apod. Plynulosti textu by též pomohla organičtější práce s přímými citacemi, jejichž místy nejasné či neuvozené napojení tok textu spíše narušuje.

Z hlediska terminologie je práce na dobré úrovni. Diplomantka hojně užívá množství specializovaných pojmů a označení, přejímá odbornou terminologii citovaných autorů a zasazuje zkoumanou problematiku do současného diskurzivního rámce. Má výtka by v této oblasti směřovala k poměrně hustému užití cizích termínů v několika pasážích předkládané práce, které místy znesnadňuje pochopení základních myšlenek, které diplomantka předkládá. V tomto smyslu bych doporučil buď častější využívání českých ekvivalentů použitých termínů, anebo vysvětlení či rozvedení daných pojmů přímo v textu. Zejména v případech, kdy se autorka odkazuje na koncepce a pojmosloví ostatních autorů, není vždy zcela patrné, jak použitým pojmům rozumí a jak se případně liší jejich význam v kontextu specifické problematiky, které se diplomová práce věnuje.

Co se týče vlastního uchopení zkoumaného tématu, některé odborné pojmy, termíny či koncepce jsou místy používány poměrně široce, což někdy vede k nepřesnostem. Obecné pojmy, jakými jsou *móda*, *antimóda*, *odívání*, *oděv*, či historická označení, jako např. *haute couture*, *prêt-à-porter (ready-to-wear)* či *konfekce*, jsou používány poměrně volně a místy dochází i k jejich zaměňování nebo směšování (např. str. 15-16). Ačkoliv zvolený přístup autorky a formát práce vybízí k inovativnímu myšlení a jisté aktualizaci pojmů a jejich významů v kontextu současné produkce, průmyslu i teorie, a nabádá tak k novému či minimálně revidovanému použití zavedených pojmů, je nutné v takovémto případě vysvětlit, jakým způsobem autorka k oborovému pojmosloví přistupuje. V tomto smyslu bych v úvodu práce či daných kapitol ocenil alespoň stručný oddíl, který by čtenáře seznámil s použitím těchto základních pojmů, jejich historickým významem a současným významovým posunem.

Celkové/vlastní shrnutí hodnotitele:

Předloženou práci celkově hodnotím jako podnětnou. Autorka zajímavým způsobem kombinuje myšlenky, koncepty a autory, kteří se na zvolenou problematiku dívají z řady různorodých perspektiv. V práci též reflektuje své tvůrčí aktivity a uzavírá ji vlastním manifestem, který v jistém smyslu saturuje to, co částečně chybí v závěru práce, tedy jakési zhodnocení předložených argumentů a zdrojů a jejich vztah k autorčině vlastnímu přístupu k tvorbě. Text je terminologicky i myšlenkově velmi hutný. Autorka při psaní prokázala ambicióznost, schopnost systémového myšlení i orientaci v řadě oborů a témat. Textu však výrazně škodí zejména jazykové a stylistické nedostatky, které jsou, bohužel, poměrně četné. Vzhledem k tomu, že autorka má tendenci používat poměrně komplikované a květnaté větné konstrukce plné cizích výrazů a odborných pojmů, je jazyková čistota pro správné pochopení a plynulé čtení textu nezbytností. Té se však na řadě míst v práci nedostává a celkové vyznění textu tím výrazně trpí. V kombinaci s místy ne zcela jasným směřováním textu, zmíněným výše, je vyznění práce mnohdy těžko pochopitelné, zejména při

prvním čtení. Kromě jazykové a formální stránky by práci také místy pomohla přesnější práce s některými termíny, kterými autorka operuje, jakož i vysvětlení některých pojmů, které někdy bez dalšího komentáře přebírá od jiných autorů. I přes to, že se zdá, že sama autorka jim rozumí, čtenář, byť poučený, by si pro snadnější orientaci v předkládaných tezích zasloužil vstřícnější a více explikativní přístup.

Níže bych se rád stručně dotkl ještě několika konkrétních pasáží diplomové práce, u nichž vidím potenciál důkladnější práce s předkládanými koncepty, pojmy a tezemi.

V úvodu práce autorka správně uvádí, že móda „není jen to, na co si můžeme sáhnout a co můžeme cítit“. Tato teze v kontextu zmiňované kapitoly mj. implikuje skutečnost, že móda je problematikou, která dalece přesahuje oblast oděvu, potažmo i přímé vazby na lidské tělo. Jde o kulturní jev, bytostně spjatý s principem modernity, ale i s přirozenými potřebami člověka po individualizaci, sebeaktualizaci či asimilaci. Vazby těchto potřeb na různé oblasti materiality jsou sice zjevné, avšak pro stanovení jasné pozice autorky již v úvodu své práce by bývalo vhodné tuto skutečnost výslovně uvést. Obecně bych v úvodní části textu uvítal větší prostor věnovaný vysvětlení použitých konceptů a pojmů a zvolených metodologií.

V kapitole 1.3.4 diplomantka otevírá problematiku těla a tělesnění viděnou fenomenologickým prizmatem, který v našem prostředí reprezentuje zejm. Jan Patočka a z něj vycházející Helena Jarošová. V této kapitole, resp. navazujících podkapitolách, bych uvítal aplikaci fenomenologického pohledu na tělo a jeho dualitu u předkládaných příkladů avatarů a bodyskenování.

V kapitole 2.4, která obsahuje řadu příkladů soudobé praxe v různých segmentech digitální módy, bych uvítal buď jedno závěrečné shrnutí, které by přístupy zmiňovaných autorů nějak uvztažnilo či komparovalo, anebo individuální zhodnocení vybraných projektů v rámci jednotlivých podkapitol, které by upřesnily jejich relevanci, a to zejména vzhledem k autorčině záměru a otázkám, které si v úvodu druhé kapitoly klade.

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

V kapitole 1.1 říkáte, že digitální módu charakterizujete jako „simulaci oděvu v digitálním formátu“, a dále pak ve vztahu k tomuto vyvíjejícímu se médiu tvrdíte, že „pohyblivý a mnohvrstevnatý obraz má delší životnost, nežli fyzická prezentace, a může se objevovat na několika místech najednou“. Jak byste popsala vztah fyzického a digitálního oděvu s ohledem na vaši charakteristiku digitálního oděvu jako „simulace“, tedy entity, která v sobě implikuje sekundárnost a reprezentaci? A jak byste vysvětlila paradox obsažený ve výroku, že [obraz digitální módy] má delší životnost než jeho fyzický protějšek v situaci, kdy vývoj digitálních technologií je mnohem dynamičtější než vývoj v oblasti tradiční fyzické výroby oděvu a oděvních materiálů?

V úvodu kapitoly 2 si kladete otázku, zda je digitální móda udržitelná, a to především v kontextu přístupu k odpadu a energetické stopě digitální produkce. Je možné na tuto otázku formulovat jednoznačnou odpověď? Pokud ano, jakými argumenty byste ji podložila? Pokud ne, jak byste tuto otázku přeformulovala a proč?

V diplomové práci se mj. dotýkáte i vlastní tvorby a reflektujete několik nedávných projektů, na kterých jste (spolu)pracovala. Jak byste svoji tvorbu zasadila do širšího rámce digitální módy, který vykreslujete v textu své práce? A dospěla jste po jejím dopsání k nějakému posunu ve vlastní tvorbě, případně k novému pohledu na ni – možná i s odkazem na závěrečný manifest?

Doporučení práce k obhajobě: Ano
Navrhovaná klasifikace: C
Datum vypracování posudku: 12. 9. 2023

12. 9. 2023

Mgr. Michal Vaníček

datum a podpis